

Gyurkó Csilla beszéde a Lajtha László-díj átadásán

2020. január 21., Magyar Rádió Márványterem

„Ahol a népkultúra már elmúlt, ott nyugodtan mondhatjuk, hogy a kultúrát adni kell. Adjuk azt a nemzeti kultúrát, ami legközelebb áll a népi kultúrához. Kedvező életfeltételek között valami újabb alakulhat talán belőle, mint ahogy nyugaton is kialakult a városi népművészet.”

...

„Nem az a fontos tehát, hogy iskolában, kurzus formájában oktassunk, hanem hogy felelevenítsük azt a környezetet, amelyben a népzene és a néptánc élni tud. Törekedjünk arra, hogy az új nemzedék könnyebben vehesse át a réginek minden értékét és kincsét.”

Tisztelt Ünneplő Közönség, tisztelt Pálóczy Krisztina, kedves barátaink!

Lajtha László szavai ma, a Magyar Kultúra Napján különösen fontos üzenetet hordoznak. Napjaink érzelmekre ható, felfokozott társadalmi vitáiban egyik legfontosabb dolgunk, hogy az új nemzedék – és itt ne legyünk kirekesztöek, ez nem életkor kérdése, magamat is ide sorolom – szóval az a nemzedék, aki válaszokra vár, segítséget a magyar nemzet kultúrájából meríthet, átvéve és megélve *„a réginek minden értékét és kincsét.”*

Nemzeti örökségünk egyik legösszetettebb és legősibb eleme a zene, a nép zenéje, amely mindenkit megérint, mindenkire hat. A zene nyelve egyszerre nemzeti és nemzetek feletti, ezért érthetik meg a nagyvilágra az előző nemzedékeknél jóval nyitottabb fiatalok, és a nemzeti értékek fontosságát felismerő generációk egyaránt.

A történelem folyamán az együvé tartozás élménye, a közös múlt, az együtt átélt események, a közös értékek felmutatása minden közösség számára fontossá vált. A vallás, a hagyományok, a múlt és az erkölcs a leghatékonyabb és legkoncentráltabb formában a zenében (és a táncban) jelent meg a zenei élményt együtt létrehozó és átélő közösség számára. A népzene rítusai – az együtt éneklés, zenélés és a tánc – a közösség legfontosabb értékeivé váltak a helyi közösségek és a nemzet szintjén egyaránt.

A népzene közvetít múlt és jelen között, és átível határokat és generációkat. Emellett Rabindranath Tagore költői gondolatát idézve: „A zene kitölti a végtelenséget a két lélek között.”

Hogy küldetését beteljesítse – újra Lajtha szavaival – *„a kultúrát adni kell”*.

Lajtha László munkatársaival óriási kulturális feladatot vállalt: autentikus népzene – és néptáncot – gyűjtött. Klasszikus zenei műveltsége és a magyar népzene világa olyan termékenyen hatottak életművére, ami számára – és a magyar kultúra számára – nemzetközi elismerést hoztak, és egészen a Francia Szépművészeti Akadémia tagságáig juttatták őt.

1951-ben Lajtha népzene gyűjtő munkásságáért Kossuth díjat kapott.

„A kultúrát adni kell” - Lajtha munkásságának is szüksége van olyan kutatókra, szakemberekre, akik azt megörökítik, archiválják, elemzik és felmutatják annak értékeit.

Ma egy olyan kutatónak van alkalmunk megköszönni Lajthával kapcsolatos munkáját, aki pályája kezdetétől fogva elkötelezte magát a magyar népzene mellett, és ennek keretén belül jelentősen hozzájárult Lajtha László munkásságának megőrzéséhez és méltó bemutatásához.

Ma este köszöntsük együtt Pálóczy Krisztinát, a Néprajzi Múzeum Népzenei Gyűjteményének munkatársát.

Ő az, aki feltárta, hogy a népzenei gyűjtemény története gyakorlatilag végig összefügg Lajtha Lászlóval, aki 1914-től dolgozott a gyűjteményben. Az 1950-es évektől már nem hivatalosan, de szervesen együttműködve egészen a haláláig.

Pálóczy Krisztina szerepet vállalt a gyűjtemény anyagainak digitalizálásában, a dokumentumok, felvételek megőrzésében. A gyűjteményi irattárat 1929-től, Lajtha nemzetközi tudományszervezői tevékenysége idejétől sikerült digitalizálni. A zenei felvételeket, ezek lejegyzéseit folyamatosan publikálják a múzeum honlapján is. Az egyik legjelentősebb siker a több intézmény anyagát tartalmazó, Lajtha László és csoportjának gyűjtéseit bemutató online katalógus létrehozása, amelyben az 1951-től Lajtha haláláig tartó gyűjtéseket rekonstruálják. Ez az anyag valamivel több mint 3000 rekordot tartalmaz.

Ennek a kutatói munkának a fontosságát Medgyesy-Schmikli Norbert 2017-ben így fogalmazta meg:

„A Lajtha-kutatás ennek a kultikus és kulturális, egyben közösségmegtartó, írott kincsestárnak a szóbeli hagyományban élő bizonyítékait lelte fel nagy számban.”

A kutatási eredmények megőrzésében és feldolgozásában nagy szerepe volt Pálóczy Krisztinának. Aki egyébként 1998-tól kezdve a Kálvin téri református templomban a Kálvin Kórus vezetője is. A gyülekezet történetét kutatva derült ki Lajtha László kapcsolódása a Kálvin téri gyülekezethez, amelynek Lajtha László hosszú éveken át volt presbitere.

Lajtha László munkásságának kutatása – Pálóczy Krisztina tevékenységének is köszönhetően – természetesen tovább folytatódik, és a Lajtha-életmű bemutatása az építés alatt álló Néprajzi Múzeum új épületének állandó kiállításában is fontos szerepet kap majd, köszönhetően a Múzeum, a Hagyományok Háza és a Zenetudományi Intézet együttműködésének.

Végül hadd idézzem újra Lajtha Lászlót a Magyar Kultúra ünnepe alkalmából. Gondolatai sosem voltak még ilyen aktuálisak, mint napjainkban:

„Vannak mozgalmak, amelyekről azt mondják, hogy védik a természetet: védjük a madarakat, fákat, virágokat, és így kellene védenünk a népzene is. Ne csak tudományos laboratóriumi anyag legyen, hanem intő, oktató példa arra, hogy melyik az a muzsika, amelyik ellenállhatatlan erővel szökik ki a lélekből, mint földből a gejzír; és a különböző népzene kapcsolata tanítson meg arra, hogy mi, Európa népei sokkal mélyebben vagyunk egymás testvérei, mint ahogy azt tudnánk és hirdetnénk.”

Gratulálok a díjazottnak, Pálóczy Krisztinának, munkájához további jó egészséget kívánok! Önöknek pedig köszönöm, hogy meghallgattak.